

Ivan Matijević

Anepigrafski sarkofazi *in situ* iz bazilike na Manastirinama

Ivan Matijević
HR, 21000 Split
Filozofski fakultet u Splitu
Odsjek za povijest
Sinjska 2

U radu se obrađuje 68 anepigrafskih sarkofaga koji se danas nalaze u bazilici na Manastirinama. Prvu i najbrojniju skupinu čine 54 sarkofaga koji na svome sanduku i poklopcu, ako je na njima sačuvan, nemaju ukrasa. Drugu skupinu čini 10 sarkofaga kojima pročelje sanduka sadrži klasičnu trodijelnu raščlambu s tabulom ansatom. Trećoj skupini pripadaju tri sarkofaga koji na pročelju sanduka imaju uklesan znak križa. Četvrti tip zastupljen je samo jednim primjerkom mramornoga sarkofaga iz rimskih radionica. Svaku od četiri grupe sarkofaga odlikuju specifičnosti koje se u prvom redu odnose na mjesta njihove produkcije i na probleme njihove datacije.

Ključne riječi: Manastirine, bazilika, naos, kapela, transept, sarkofag, poklopac, vapnenac, lokalna produkcija, tabula ansata, križ, mramor

UDK: 904:726.829>(497.5 Solin)“3/5“

Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 14. srpnja 2011.

Na starokršćanskom kompleksu na Manastirinama (*coemeterium legis sanctae christianae*) u Saloni pronađeni su skromni ukopi u amforama, u drvenim i olovnim ljesovima, zidane grobnice, te jednostavni ali i skupocjeni sarkofazi vrhunske izrade.¹ Ovaj rad bavi se isključivo tipologijom anepigrafskih sarkofaga koji se na lokalitetu nalaze danas, *in situ*.² S obzirom na složenost lokaliteta, dugu povijest njegova istraživanja, pregršt literature³ i nadasve činjenicu da je tijekom desetljeća nekoliko sarkofaga bilo pomaknuto sa svoga izvornog mjesta, a nekima se trag i zametnuo, postoji mogućnost da je poneki anepigrafski sarkofag promaknuo. Neki sarkofazi namjerno nisu uvršteni u ovaj rad jer nije potpuno sigurno jesu li anepigrafski. To je slučaj s dva sarkofaga u južnom brodu bazilike koji su premješteni malo sjevernije i s još jednim zapadnije od njih (na slici 1. označeni su slovima *a*, *b*, *c* i narančastom bojom). U literaturi nije navedeno jesu li anepigrafski, iako najvjerojatnije jesu, što je danas nemoguće provjeriti jer su sanduci ukopani.⁴ Međutim, u kata-

log su uvršteni i neki sarkofazi koji su ukopani, a u literaturi jasno stoji da su anepigrafski. Radi se o sarkofagu u središnjem dijelu transepta (kat. br. 28)⁵ i o sarkofazima u istočnom dijelu hodnika K/G (kat. br. 35, 36).⁶ U katalogu su svoje mjesto našli i sarkofazi s natpisom na poklopcu koji danas nije na njima, poput sarkofaga u naosu (kat. br. 13).⁷

Određivanje vremena nastanka velike većine ovdje popisanih sarkofaga vrlo je složeno. Stratigrafija lokaliteta bila je uvelike poremećena već u antici i to zbog samih ukopa, zatim mnogobrojnih pregradnji, rušenja i oskvrnuća grobova, a u novije doba i obradom zemljišta, potragom za kamenim materijalom i prvim arheološkim istraživanjima u kojima se nije pridavala važnost međusobnim odnosima arheoloških slojeva. Štoviše, teško je naći čvrste točke u kronologiji cijeloga kompleksa, a problem donekle olakšava tek nekoliko natpisa koje je moguće točno datirati.⁸ Anepigrafske sarkofage bez ikakva ukrasa i one s tabulom ansatom moguće je datirati analiziranjem

1 E. Marin 1994, str. 46-48, 56-58.

2 Fotografije su izradili Jakov Teklić (JT) i Ivan Matijević (IM).

3 Za cjelovit popis literature o Manastirinama vidi: Salona III. Manastirine - Etablissement preromain, necropole et basilique paleochretienne, Roma - Split 2000, str. XV-XVII.

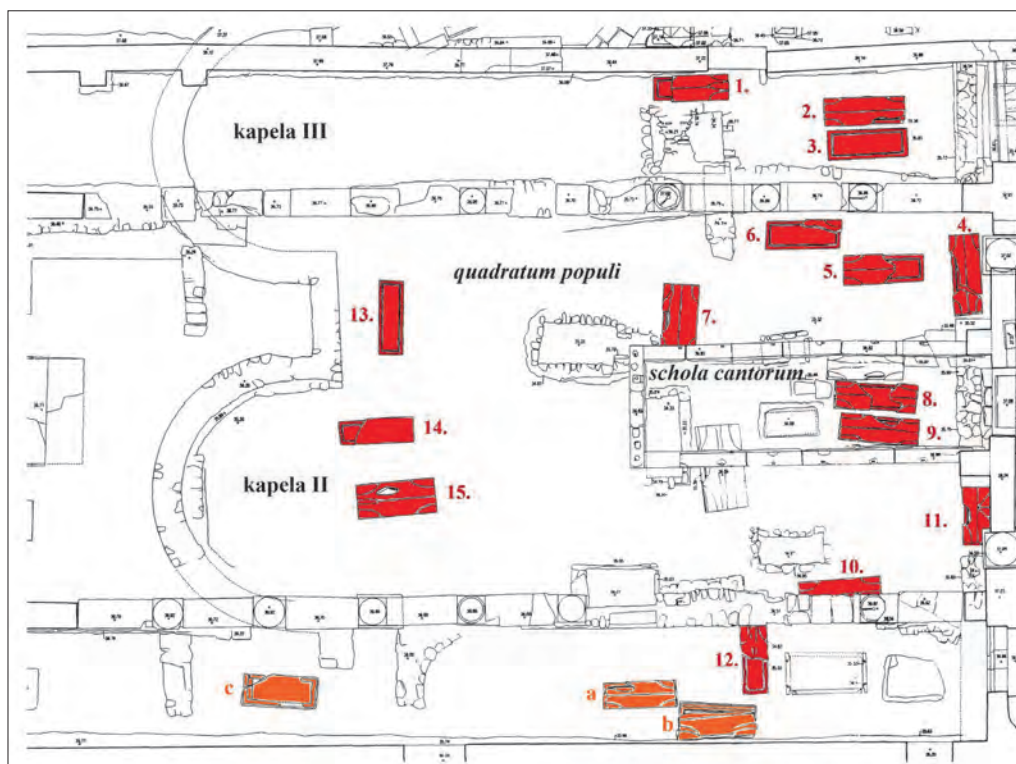
4 N. Duval i dr. 2000, str. 363 i sl. 135.

5 N. Duval i dr. 2000, str. 439.

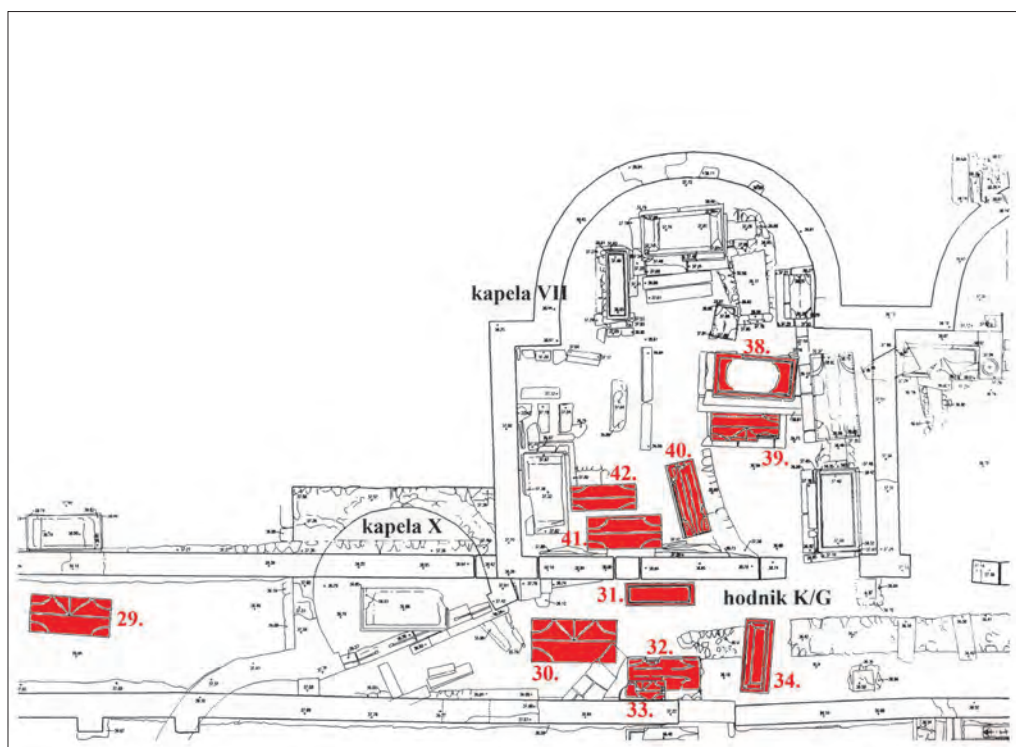
6 N. Duval i dr. 2000, str. 489.

7 N. Duval i dr. 2000, str. 355 i sl. 135.

8 E. Marin 2000, str. 658.

Slika 1
Quadratum populi i schola cantorum

Slika 2
Hodnik KG, kapela VII

odnosa s drugim datiranim sarkofazima u njihovoj neposrednoj blizini ili u istom kontekstu. Lijep primjer takvog načina datiranja je, primjerice, sarkofag (kat. br. 43) u kapeli VIII kojega je preslojio sarkofag s natpisom iz 407. godine.⁹ Također, anepigrafske sarkofage moguće je datirati i analiziranjem njihove veze s arhitekturom u okviru koje su bili smješteni. Međutim, ovdje se od ovakvog pristupa odustalo jer bi time zadani opseg rada bio uvelike nadmašen, a pitanje je bi li se dobio željeni rezultat. Sukladno ovim problemima, bio sam prisiljen datacijski okvir velike većine anepigrafskih sarkofaga smjestiti unutar odrednica koje pruža njihova tipologija što je neizbježno odredilo širok vremenski raspon za većinu sarkofaga. O vrlo teškim i gotovo nerješivim problemima datacije lokalnih sarkofaga u Dalmaciji, što se posebno dobro može pratiti upravo na primjeru Manastirina, pisao je Nenad Cambi u svojoj novoobjavljenoj studiji.¹⁰

Jednostavni sarkofazi bez ukrasa

Na cemeterijalnom kompleksu na Manastirinama danas se nalaze 54 anepigrafska sarkofaga koji na sanduku i poklopcu nemaju ukras. Od toga ih 13 nema poklopac (kat. br. 3, 13, 25, 34, 38, 44, 53, 55-57, 62-64), 10 ih ima poklopac u obliku krova na dvije vode s četiri akroterija i trokutastim zabatom po sredini prednje vode (kat. br. 11, 17, 28-30, 33, 39, 52, 54, 58), 31 ima poklopac u obliku krova na dvije vode s četiri akroterija (kat. br. 1, 2, 4-8, 10, 12, 15, 16, 19-24, 27, 32, 36, 37, 40-43, 46, 49, 61, 65, 67, 68).

Sarkofazi iz ove grupe načinjeni su od domaćega vapnenca. Nenad Cambi je u tipologiji lokalnih sarkofaga u Dalmaciji egzistiranje ovoga tipa stavio u vrijeme nakon klasičnih salonitanskih sarkofaga s tabulom ansatom, a prije pojave sarkofaga s prikazom križa na pročelju.¹¹ Izgleda kako je u prvim desetljećima 4. stoljeća došlo do razgradnje sarkofaga s trodijelnom podjelom pročelja. Sredinom toga stoljeća pomalo se izgubilo i zanimanje za figuru i portret, ali i za raskošnije raščlanjenje sanduka. Od bogatih ukrasnih kompozicija ostale su samo vanjske forme oslobođene i najprimitivnijih profila.¹² Odjednom se natpis na pročeljima sarkofaga počinje slobodno ukle-

savati i nije određen ikakvim okvirom. Svojevrsni začetnik toga procesa mogao je biti sarkofag biskupa Prima, Dujmova nećaka. Njegov sarkofag na pročelju ima jednostavno i bez ikakvih ograničenja uklesan natpis, a datira se oko 325. godine.¹³ Njega bi se moglo proglasiti jednim od prvijenaca u provođenju nove koncepcije koja je zaživjela u salonitanskim radionicama sarkofaga. Međutim, ovaj tip nije u potpunosti istisnuo starije forme koje su ipak i dalje prisutne.¹⁴ Sarkofag opatice Ivane potvrđuje kako je u lokalnim radionicama ovaj tip bio izrađivan sve do početka 7. stoljeća.¹⁵ Dakle, u ovaj široki vremenski raspon, od sredine 4. stoljeća pa do početka 7. stoljeća, možemo staviti proizvodnju sarkofaga najjednostavnijega oblika i lišenih svih ukrasa.

Sarkofazi s tabulom ansatom na pročelju

Drugi po brojnosti su sarkofazi čije je pročelje sanduka raščlanjeno tabulom ansatom. Na Manastirinama ih se nalazi 10 od čega četiri nemaju poklopac (kat. br. 35, 47, 50, 51), dva imaju poklopac u obliku krova na dvije vode s četiri akroterija i trokutastim zabatom po sredini prednje vode (kat. br. 26, 66), a četiri imaju poklopac u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija (kat. br. 45, 48, 59, 60).

Svi sarkofazi iz ove grupe također su izrađeni od vapnenca. Kod većine je kompozicija na pročelju sanduka izvedena jednostavno uklesanim crtama bez ikakvih ukrasa (kat. br. 26, 45, 47, 48, 51), a kod ponekih primjера tabula je uokvirena jednostavnom »S« profilacijom (kat. br. 35, 50, 66). Dva sarkofaga iz ove grupe (kat. br. 59, 60) imaju djelomično ukrašene anse, a jedan od njih ima i prednju vodu poklopca ukrašenu skvamama (kat. br. 60). Kod najukrašenijega sarkofaga iz ove grupe anse su u potpunosti ispunjene vegetabilnim ukrasima i rozetama (kat. br. 66).

Ovaj tip sarkofaga najzastupljeniji je u Saloni i tipičan je proizvod njezinih klesarskih radionica¹⁶ zbog čega se naziva »salonitanskim« tipom.¹⁷ Nedvojbeno je nastao pod maloazijskim utjecajem¹⁸ i utjecajem lokalne produkcije urni.¹⁹ U Saloni se serijski proizvode već od sredine 2. stoljeća kada se standardizira njihov oblik kojemu je te-

9 N. Duval i dr. 2000, str. 530; E. Marin i dr. 2010, str. 429-431.

10 N. Cambi 2010, str. 66-71.

11 N. Cambi 2000, str. 227-257.

12 N. Cambi 2002a, str. 268.

13 N. Cambi 2010, str. 67-68.

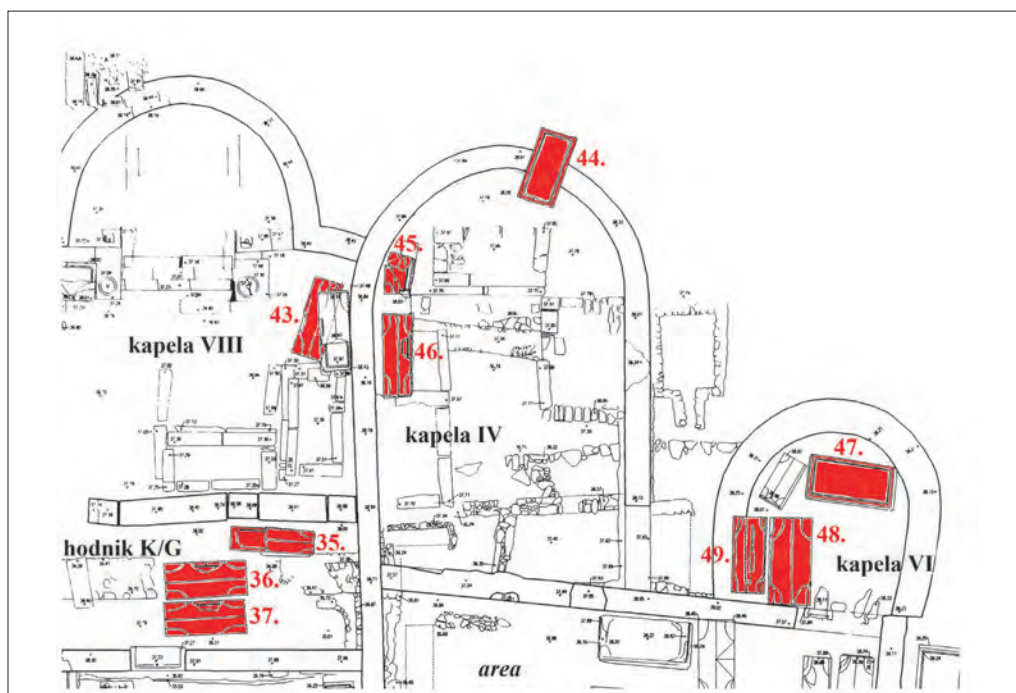
14 N. Cambi 2002a, str. 247.

15 N. Cambi 2000, str. 247; N. Cambi 2010, str. 22-24, 67.

16 N. Cambi 2000, str. 246-247.

17 N. Cambi 2010, str. 64.

18 N. Cambi 1975, str. 76, bilješka 7.

Slika 3
Istočni dio hodnika KG, kapela VIII, kapela IV, kapela VI

Slika 4
Transept, area, kapela V, jugoistočni prostor kompleksa

meljni naglasak na tabuli ansati.²⁰ U prvim desetljećima 4. stoljeća sarkofazi s tabulom ansatom brojčano opadaju u odnosu na druge sarkofage. Unatoč tome njihova se proizvodnja nastavlja i dalje, najvjerojatnije do kraja egzistiranja salonitanskih radionica.²¹ U kasnije vrijeme znaju se ponoviti neke stare kompozicije što se vidi na primjeru sarkofaga korepiskopa Eugrafa iz 6. stoljeća. Treba biti oprezan kada se govori o kasnoj pojavi tabule jer je ovaj sarkofag raniji i ponovno iskorišten u kasnije doba.²²

Pregledavanjem sarkofaga iz ovih dviju grupa uočavaju se detalji koji zaslužuju nekoliko redaka pažnje. Naime, pojedini sarkofazi u trenutku postavljanja na nekropolu nisu bili u potpunosti dovršeni. Na površini nekih jasno se vide počeci klesarske obrade finijim alatima (kat. br. 22, 25, 34, 37, 39, 56) što se najbolje primjećuje na sarkofagu iz sjevernoga dijela transepta (kat. br. 22). Dio kamene mase na gornjem dijelu bočnih ploha poklopca uopće nije otklesan, a tako je i s bočnim plohamo sanduka. Ornamentalni program na tri sarkofaga s tabulom ansatom također nije bio izveden do kraja što može ukazivati da nisu bili dovršeni prije stavljanja u upotrebu (kat. br. 59, 60, 66).²³ Postoje i sarkofazi kojima je vrh poklopca ravnomjerno otklesan (kat. br. 12, 21, 24, 32, 40) što se činilo namjerno jer su očito smetali prilikom pregradnji u bazilici ili postavljanja drugih sarkofaga. Neki sarkofazi odlikuju se izraženom nepravilnošću u izradi, poput onoga s asimetrično isklesanom tabulom ansatom (kat. br. 45) ili sarkofaga s masivnim poklopcem čiji su prednji akroteriji asimetrični u odnosu na stražnje (kat. br. 67).

Sarkofazi s prikazom križa na pročelju

Trećoj skupini pripadaju sarkofazi koji na pročelju sanduka imaju uklesan križ,²⁴ a njihovu je klasifikaciju (tip

la, lb, lc, tip IIa, IIb, tip IIIa, IIIb, tip IV, tip V, tip VI) napravio Nenad Cambi.²⁵ Pronađeno je oko 75 sarkofaga ovoga tipa od čega iz Dalmacije potječe 57 ili 58 primjeraka, iz Italije 17 i jedan iz Albanije.²⁶ Ovi sarkofazi jedini su skulpturalni kamenarski proizvod koji se izvezio iz Dalmacije, iako nije jasno je li se to činilo izravno s Brača ili nakon završne obrade u Saloni.²⁷ Velika većina sarkofaga, uključujući i one iz Italije, isklesana je od bračkog kamena.²⁸

U bazilici na Manastirinama danas se nalaze tri ovakva sarkofaga. Tipu Ia pripada sarkofag iz hodnika K/G (kat. br. 31) i sarkofag ispod *chole cantorum* (kat. br. 9) koji se od prethodnoga razlikuje po križu koji ne dodiruje ispupčenu bazu na dnu pročelja sanduka,²⁹ a ima i neobičajeno veliki disk i malo veći raspon krakova.³⁰ Od svih sarkofaga iz ove skupine tip I je najbrojniji s 26 primjeraka iz Dalmacije i 10 iz Italije. Najviše ih je pronađeno na Braču, u okolici Salone i Raveni.³¹

Tipu IIa pripada sarkofag iz naosa bazilike (kat. br. 14) koji se od ostalih ovakvih sarkofaga razlikuje izvedbom križa u čijem središtu nije isklesan krug. Površina pročelja sanduka nije glatka, a i križu nedostaju detalji što upućuje na nedostatak završne obrade.³² Ovaj je sarkofag zanimljiv i po specifičnom obliku pločastoga poklopca koji se dosta rijetko pojavljuje na sarkofazima ovoga tipa, ali je ipak poznat u Saloni i Ravenni.³³ Sarkofazi tipa II nisu toliko brojni: iz Dalmacije ih potječe osam, a iz Italije tek jedan. Na našoj obali najviše ih je pronađeno upravo u Saloni i na Braču.³⁴

Rješenje problema datacije ovih sarkofaga mnogo je jednostavnije nego kod sarkofaga iz prve i druge grupe. Svi sarkofazi s prikazom križa na pročelju potječu iz 6. stoljeća. Dataciju sarkofaga iz hodnika K/G (kat. br. 31) podupire i arheološki kontekst u kojem je bio smješten, a

19 N. Cambi 2010, str. 64.

20 N. Cambi 2002a, str. 169.

21 N. Cambi 2000, str. 247.

22 N. Cambi 2010, str. 67.

23 Primjerice, sarkofag Dobroga pastira s Manastirina nije bio dovršen u trenutku postavljanja na nekropolu. Na njemu je N. Cambi vrlo dobro prepoznao stupnjeve klesarske obrade od grube prema finoj. O tome vidi N. Cambi 1994, str. 68-69.

24 O upotrebi križa na ranokršćanskim spomenicima vidi N. Cambi 1968-1969, str. 85-90.

25 N. Cambi 2002b, str. 48-52.

26 N. Cambi 2002b, str. 53.

27 N. Cambi 2007, str. 105.

28 Detaljnije o svojstvima ovoga kamena vidi N. Cambi 2002b, str. 53.

29 N. Cambi 2002b, str. 48.

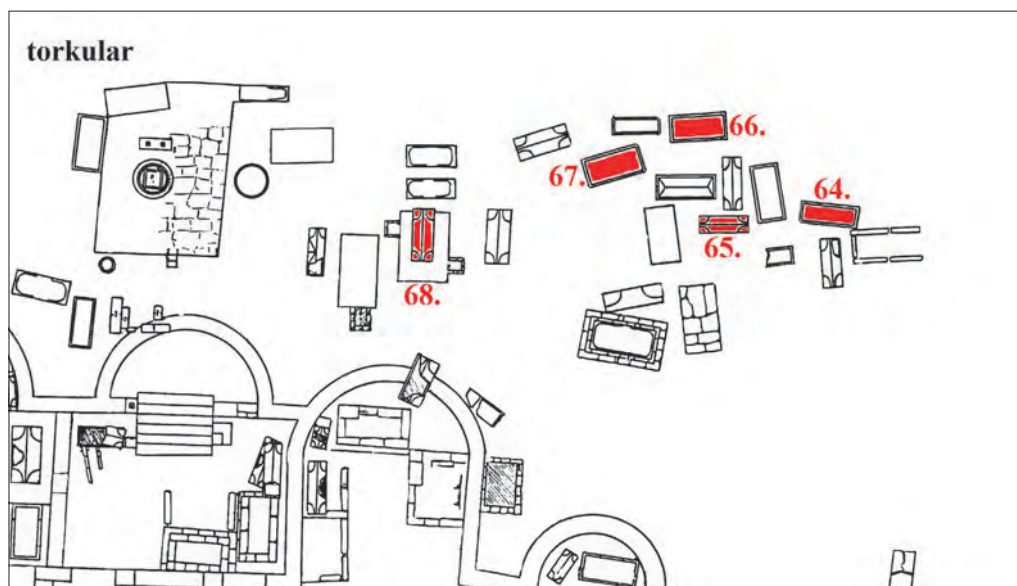
30 Malo veće dimenzije križa i patere mogle bi ukazivati na jedinstvenu radioničku pripadnost, vidi I. Fisković 1981, str. 125, bilj. 71.

31 O točnoj brojčanoj raspoređenosti sarkofaga iz ove grupe u jadranskom bazenu vidi N. Cambi 2002b, str. 49-52.

32 Postoje mnogi primjerci tipa IIa koji su nedovršeni, a neki se nalaze u vrtu ispred Tusculuma u Solinu. O tome vidi N. Cambi 2002b, str. 48, bilj. 14.

33 Pločasti poklopci uklapaju se u promjenu ideje o grobnom spomeniku koja se od oponašanja »kuće pokojnika« pretvorila u sanduk za polaganje tijela, a podudaraju se i s kasnom datacijom spomenika; N. Cambi 2010, str. 26. Sarkofazi ovoga tipa bili su pokriveni poklopcima u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija, te poklopcima poluvaljkastoga oblika, vidi N. Cambi 2002b, str. 51, 53.

34 N. Cambi 2002b, str. 52.

Slika 5
Sjeveroistočni dio kompleksa

Slika 6
Anepigrafski sarkofazi u sjevernom dijelu transepta (IM)

sarkofag ispod *chole cantorum* (kat. br. 9) najvjerojatnije pripada samom početku istog stoljeća.³⁵

Posebnost ovih sarkofaga u odnosu na ostale sarkofage lijepo ocrtavaju ove riječi Igor Fiskovića: »Visoka tehnička razina očituje se ne samo u tankim stijenkama kamenih sanduka (obično 10 - 14 cm), nego i u vrlo dorađenoj izvedbi vanjskih površina. Njihove su prazne plohe, naime, uglavnom hrapave od jednakomjernih udaraca oštrog dlijeta i doimaju se šturo, namjerice gotovo nedorađene za razliku od plosnatim dlijetom izravnatih bridova volumena. (...) Ovi se sarkofazi odvajaju i skromnijim dimenzijama. (...) U pravilu, naime, nisu duži od 220 cm, čemu je odmjeren čitav sanduk prosječne širine do 70 cm, visine oko 65 cm.«³⁶

Importirani sarkofag rimske produkcije

Četvrta grupa sarkofaga s Manastirina zastupljena je u ovom radu samo jednim primjerkom (kat. br. 18) koji nije integralno objavljen.³⁷ Riječ je o sarkofagu sa strigilima izrađenome od kararskoga mramora u rimskim radionicama u drugoj polovini 4. stoljeća.³⁸ Od svih ostalih sarkofaga u ovome radu on se razlikuje i zanimljivom izvedbom poklopca. Naime, on je uobičajenoga tipa na dvije vode i četiri akroterija, ali s vodama u obliku pravoga krova pokrivena tegulama i imbreksima. Izgleda kako je na sredini prednje vode imao zabat koji je, čini se, ispunjavao pokojnikov portret. Važnost ovoga sarkofaga još je veća jer su od svih importiranih sarkofaga oni proizvedeni u rimskim radionicama vrlo rijetki u našim krajevima.³⁹

Zaključak

U ovome radu doneseno je 68 anepigrafskih sarkofaga koji su podijeljeni u četiri različite skupine sukladno njihovom obliku i načinu ukrašavanja. Prvu i najbrojniju skupinu čine 54 sarkofaga koji na svome sanduku i poklopcu, ako je na njima sačuvan, nemaju ukrasa. Drugu skupinu čini 10 sarkofaga kojima pročelje sanduka sadrži klasičnu trodijelnu raščlambu s tabulom ansatom. Trećoj skupini pripadaju tri sarkofaga koji na pročelju sanduka imaju uklesan znak križa. Četvrti tip zastupljen je samo jednim primjerkom mramornoga sarkofaga iz rimskih radionica. Svi su sarkofazi, osim onoga u naosu bazilike, imali isti tip poklopca na dvije vode s četiri akroterija, a kod nekih je bio dodan i trokutasti zabat na sredini. Samo dva sarkofaga imaju ukrašene poklopce. Na lokalitetu se nalazi devet sarkofaga koji u trenutku postavljanja nisu bili dovršeni i moguće je na njima prepoznati početke obrade finijim klesarskim alatima. Postoji i pet sarkofaga s nakandno otklesanim poklopcima koji su očito smetali prilikom brojnih pregradnji na kompleksu ili prilikom postavljanja drugih sarkofaga.

Svaku od četiri skupine sarkofaga odlikuju specifičnosti koje se u prvom redu odnose na mjesta njihove produkcije i na probleme njihove datacije. Svi sarkofazi, osim mramornoga importiranog iz Rima, produkt su lokalnih radionica koje u 6. stoljeću ostvaruju novi zamah sa sarkofazima koji imaju samostalan prikaz križa na pročelju. Stoga samo četiri sarkofaga s kompleksa pružaju mogućnost preciznije datacije dok s ostalima nije tako.

35 N. Cambi 2002b, str. 55.

36 I. Fisković 1996, str. 123.

37 N. Cambi 2002a, str. 265.

38 O problemu datacije ovoga sarkofaga vidi N. Cambi 2000, str. 238.

39 O brožčanom odnosu rimskih i ostalih importiranih sarkofaga u Dalmaciji vidi N. Cambi 2002a, str. 160, bilj. 684.

KATALOG

Quadratum populi

1.

Smještaj: istočni dio sjevernoga broda bazilike

Dimenzije: sanduk - 207 x 56 x 66 cm, poklopac - 165 x 72 x 72 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema jugu. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija. Lijeva četvrtina poklopca s akroterijima nedostaje. Oštećenje veličine 34 x 16 cm zahvatilo je desni bok sanduka i poklopca, a otučen je i vrh poklopca na desnoj strani. Stražnja ploha sanduka i stražnja voda poklopca grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

2.

Smještaj: istočni dio sjevernoga broda bazilike

Dimenzije: sanduk - 215 x 52 x 72 cm, poklopac - 220 x 57,5 x 75 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema jugu. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija. Oštećenje veličine 40 x 25 cm zahvatilo je prednji desni akroterij i dio poklopca. Stražnja ploha sanduka i stražnja voda poklopca grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Slika 7
Sarkofazi 2 i 3 (IM)

3.

Smještaj: istočni dio sjevernoga broda bazilike

Dimenzije: sanduk - 220 x 51 x 78 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sanduka okrenuto je prema jugu. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija. Razlomljen je u četiri dijela koji leže u sanduku. Od sanduka su odlomljene prednja i bočna strana. Stražnja ploha sanduka i stražnja voda poklopca grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

4.

Smještaj: između *shole cantorum* i sjevernoga broda bazilike
Dimenzije: sanduk - 208 x 59 x 64 cm, poklopac - 215,5 x 43 x 82 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema istoku. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija. Središnji dio poklopca je u potpunosti oštećen, a njegova tri ulomka leže u sanduku. Stražnja ploha sanduka i stražnja voda poklopca grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Slika 8
Sarkofag 4 (IM)

5.

Smještaj: između *shole cantorum* i sjevernoga broda bazilike

Dimenzije: sanduk - 210 x 59 x 78 cm, poklopac - 221 x 52 x 83 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema jugu. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija. Desna polovica poklopca s akroterijima nedostaje, a ulomci leže u sanduku. Stražnja ploha sanduka i stražnja voda poklopca grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

6.

Smještaj: između *schole cantorum* i sjevernoga broda bazilike

Dimenzije: sanduk - 208 x 58,5 x 78 cm, poklopac - 108 x 38 x 36 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema jugu. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija. Od poklopca su sačuvana tri ulomka; desni akroterij stoji na sanduku, a lijevi akroterij i treći ulomak leže u sanduku. Sanduk je na svim stranama grubo obrađen, a na gornjem desnom uglu vidljiv je početak fine obrade. Stražnja voda poklopca grubo je obrađena.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

7.

Smještaj: između *schole cantorum* i sjevernoga broda bazilike

Dimenzije: sanduk - 192 x 53 x 68 cm, poklopac - 185 x 49 x 94 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema istoku. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija. Oštećenje na stražnjoj vodi poklopca zahvatilo je i desni akroterij. Manji dio lijeve strane sarkofaga preslojila je *schola cantorum*. Stražnja ploha sanduka i stražnja voda poklopca grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

8.

Smještaj: *schola cantorum*

Dimenzije: sanduk - 220 x 46 x 73 cm, poklopac - 226 x 60 x 79,5 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema jugu. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija, a fragmentiran je u četiri dijela. Stražnja ploha sanduka i stražnja voda poklopca grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

9.

Smještaj: *schola cantorum*

Dimenzije: sanduk - 209 x 50 x 70,5 cm, poklopac - 220 x 52 x 75 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema jugu. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija. Crta loma presjekla je poklopac između treće i četvrte četvrtine. Na stražnjoj vodi poklopca, uz desni akroterij oštećenje je veličine 28 x 35 cm. Na prednjoj plohi sanduka smješten je križ proširenih krakova s paterom u sredini. Stražnja ploha sanduka i stražnja voda poklopca grubo su obrađene.

Datacija: 6. stoljeće

10.

Smještaj: između *schole cantorum* i južnoga broda bazilike

Dimenzije: sanduk - 222 x 32,5 x ? cm, poklopac - 192 x 56 x 68 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema jugu. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija. Sarkofag je po dužini stražnje vode prekrpio zid koji odvaja južni brod bazilike od njezina glavnoga broda. Sarkofag je grubo obrađen sa svih strana.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

11.

Smještaj: između *schole cantorum* i južnoga broda bazilike

Dimenzije: sanduk - 202 x 58 x 65 cm, poklopac - 205 x 41 x 93 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema istoku. Prednja strana mu nije vidljiva jer je priljubljen uz zid koji odvaja glavni brod od prezbiterija bazilike. Poklopac je u obliku krova na dvije vode s četiri akroterija i trokutastim zabatom na sredini prednje strane. Uz stražnji lijevi akroterij je ovalno oštećenje veličine 55 x 35 cm koje je zahvatilo i dio sanduka. Stražnja ploha sanduka i stražnja voda poklopca grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

12.

Smještaj: istočni dio južnoga broda bazilike

Dimenzije: sanduk - 192 x 53 x 68 cm, poklopac - 93 x 72 x 40 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema istoku. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija. Od poklopca je očuvana desna polovica, a njegov vrh je ravnomjerno otklesan. Stražnja ploha sanduka i stražnja voda poklopca grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

13.

Smještaj: središnji dio broda bazilike

dimenzije: sanduk - 206 x 67 x 65 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sanduka okrenuto je prema zapadu. Stražnja ploha sanduka grubo je obrađena.

Slika 9

Sarkofag 13 (JT)

14.

Smještaj: središnji dio broda bazilike, ispred kapele II

Dimenzije: sanduk - 200 x 49 x 60 cm, poklopac - 180 x 24,5 x 71,5 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema sjeveru. Sanduk stoji na neprofiliranoj i oko 1 cm istaknutoj bazi. Po sredini prednje plohe sanduka je križ izrazito proširenih krakova čije proširenje donjega kraka prelazi u bazu. Poklopac je u obliku jednostavne pravokutne ploče i desna mu četvrtina nedostaje.

Datacija: 6. stoljeće

15.

Smještaj: središnji dio broda bazilike, ispred kapele II

Dimenzije: sanduk - 220 x 68 x 95 cm, poklopac - 217 x 58 x 99,5 cm

Materijal: vapnenac

Slika 10

Sarkofazi 14 i 15 (IM)

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema sjeveru. Prednja i bočne strane sanduka stoje na istaknutoj bazi. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija. Na prednjoj vodi poklopca, uz desni akroterij, je oštećenje veličine 46 x 31 cm. Stražnja ploha sanduka i stražnja voda poklopca grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Slika 11

Sarkofag 14, detalj (IM)

Transept**16.**

Smještaj: sjeverni dio transepta bazilike

Dimenzije: sanduk - 200 x 54 x 80 cm, poklopac - 210 x 54 x 89 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema sjeveru. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija, a fragmentiran je u dva dijela. Poklopac je u cijelosti grubo obrađen, a sanduk fino.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Slika 12
Sarkofag 16 (JT)

17.

Smještaj: sjeveroistočni ugao transepta bazilike

Dimenzije: sanduk - 224 x 64 x 74 cm, poklopac - 210 x 46 x 70 cm

Materijal: vapnenac

Slika 13
Sarkofag 17 (JT)

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema zapadu. Poklopac je u obliku krova na dvije vode s četiri akroterija i trokutastim zabatom na sredini prednje strane. Sanduk je u cijelosti fino obrađen, a poklopac je na stražnjoj vodi grubo obrađen.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

18.

Smještaj: sjeverni dio transepta bazilike

Dimenzije: sanduk - 179 x 54 x 51 cm, poklopac - 180 x 33 x 60 cm

Materijal: kararski mramor

Opis: Gornji rub sanduka je na sve četiri strane optočen jednostavnom profilacijom. Pročelje sanduka u potpunosti je ispunjeno okomito položenim strigilima u obliku slova »S«. Poklopac je u obliku krova na dvije vode pokrivena tegulama i imbreksima. Sva četiri akroterija su otučena. Po sredini prednje strane poklopca bila je bista pokojnika ili zabat, ali je taj dio potpuno oštećen. Poklopac je prelomljen u dva dijela.

Datacija: kraj 4. stoljeća

Slika 14
Sarkofag 18 (IM)

19.

Smještaj: sjeverni dio transepta bazilike

Dimenzije: sanduk - 210 x 70 x 75 cm, poklopac - 225 x 45,5 x 81 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema zapadu. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija. Prednji lijevi akroterij u cijelosti nedostaje. Stražnja ploha sanduka i stražnja voda poklopca grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

20.

Smještaj: uz istočni zid sjevernoga dijela transepta bazilike

Dimenzije: sanduk - 205 x 60 x 68 cm, poklopac - 106 x 48 x 75 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema zapadu. Od poklopca u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija sačuvana je samo desna polovica, a ostali fragmenti leže u sanduku. Stražnja ploha sanduka i stražnja voda poklopca grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

21.

Smještaj: uz zapadni zid sjevernoga dijela transepta bazilike

Dimenzije: sanduk - 198 x 68 x 88 cm, poklopac - 205 x 45 x 90 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema zapadu. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija. Nedostaje stražnji lijevi akroterij, veći dio stražnje i manji dio prednje vode. Sarkofag je na stražnjim ploham grubo obrađen, a vrh poklopca ravnomjerno je otklesan.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

22.

Smještaj: sjeverni dio transepta bazilike

Dimenzije: sanduk - 207 x 85 x 89,5 cm, poklopac - 214 x 59 x 92 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema jugu. Prednja i bočne strane sanduka stoje na istaknutoj bazi. Poklopac

je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija. Na stražnjoj vodi je oštećenje veličine 35 x 40 cm. Sarkofag je na svim stranama grubo obrađen, a počeci fine obrade vide se pri vrhu prednje plohe sanduka i na njegovim bridovima, te posebno na bočnim ploham poklopca.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

23.

Smještaj: sjeverni dio transepta bazilike

Dimenzije: sanduk - 217 x 62 x 67, poklopac - 226 x 48,5 x 80 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema sjeveru. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija, a crtom loma je presječen po desnoj polovici. Poklopac je crtom loma presječen po desnoj polovini. Uz desni akroterij je trokutasto oštećenje širine 49 cm. Stražnja ploha sanduka i stražnja voda grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

24.

Smještaj: središnji dio transepta bazilike

Dimenzije: sanduk - 217 x 67 x 71 cm, poklopac - 226 x 41 x 87 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema sjeveru. Prednja i bočne plohe sanduka stoje na istaknutoj bazi. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija, te je prelomljen u dva dijela i otklesan po vrhu. Nedostaje mu lijevi dio stražnje vode s akroterijem, a otučen je i vrh prednjeg desnog akroterija. Stražnja ploha sanduka i stražnja voda poklopca grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Slika 15
Sarkofag 22 (JT)

Slika 16
Sarkofag 24 (JT)

Slika 17
Sarkofag 25 (JT)

25.

Smještaj: središnji dio transepta bazilike

Dimenzije: sanduk - 215 x 92 x 111 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sanduka okrenuto je prema jugu. Na prednjoj i bočnim stranama sanduk ima istaknutu bazu koja je očuvana samo na lijevoj bočnoj plohi. Pročelje je fino obrađeno, a na bočnim plohamo uočavaju se počeci fine obrade.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

26.

Smještaj: središnji dio transepta bazilike

Dimenzije: sanduk - 210 x 46 x 75 cm, poklopac - 87 x 40 x 82 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema jugu. Na pročelju sanduka je tabula ansata izvedena jednostavno uklesanim crtama. Poklopac je u obliku krova na dvije vode sa četiri akroterija i trokutastim zabatom na sredini prednje strane. Lijevi dio sarkofaga se ne vidi jer ga je preslojio zapadni zid transepta. Stražnja ploha sanduka i stražnja voda poklopca grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

27.

Smještaj: središnji dio transepta bazilike

Dimenzije: sanduk - 208 x 55 x 78 cm, poklopac - 218 x 44 x 80 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema istoku. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija. Na prednjoj vodi uz lijevi akroterij je oštećenje veličine 42 x

26 cm. Stražnja ploha sanduka i stražnja voda poklopca grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

28.

Smještaj: središnji dio transepta bazilike

Dimenzije: sanduk - ukopan, poklopac - 210 x 70 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema sjeveru. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija s trokutastim zabatom na sredini prednje strane. Između trokutastog zabata i lijevog akroterija je oštećenje veličine 50 x 35 cm. Poklopac je u cijelosti grubo obrađen.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Hodnik K/G

29.

Smještaj: zapadni dio hodnika K/G

Dimenzije: sanduk - 220 x 63 x 107 cm, poklopac - 235 x 56 x 115 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema sjeveru. Prednja i bočne plohe stoje na istaknutoj bazi. Desna ploha i desni gornji ugao sanduka su oštećeni. Poklopac je u obliku krova na dvije vode s četiri akroterija i trokutastim zabatom na sredini prednje strane. Cijeli sanduk i stražnja voda poklopca grubo su obrađeni.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Slika 18
Sarkofag 29 (JT)

30.

Smještaj: istočno od kapele V

Dimenzije: sanduk - 232 x 66 x 113 cm, poklopac - 245 x 73 x 125 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Sanduk je ukopan i pročeljem okrenut prema sjeveru. Poklopac je u obliku krova na dvije vode s četiri akroterija i trokutastim zabatom na sredini prednje strane. Stražnja voda grubo je obrađena.

31.

Smještaj: uz sjeverni zid središnjeg dijela hodnika K/G

Dimenzije: sanduk - 200 x 52 x 66 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sanduka okrenuto je prema jugu. Otučen je pri vrhu desne bočne i na desnoj polovini stražnje plohe. Po sredini prednje plohe smješten je križ proširenih kračova s paterom u sredini. Križ stoji na blago ispupčenoj bazi koja se pruža u cijeloj sužini pročelja sanduka. Stražnja ploha je grubo obrađena.

Datacija: 6. stoljeće

Slika 19
Sarkofag 31 (JT)

32.

Smještaj: uz južni zid središnjeg dijela hodnika K/G

Dimenzije: sanduk - 204 x 80 x 92 cm, poklopac - 213 x 51,5 x 100 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema jugu. Prednja i bočne plohe stoje na istaknutoj bazi. Poklopac je u obliku krova na dvije vode s četiri akroterija. Poklopac je grubo obrađen, a vrh mu je otklesan i zaravnjen. Na stražnjoj vodi pored lijevog akroterija je oštećenje veličine 40 x 40 cm.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Slika 20
Sarkofazi 32 i 33 (IM)

33.

Smještaj: uz južni zid središnjeg dijela hodnika K/G

Dimenzije: sanduk - 130 x 54 x 58 cm, poklopac - 81,5 x 31 x 58 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema sjeveru. Bočne plohe sanduka stoje na istaknutoj bazi. Poklopac je u obliku krova na dvije vode s četiri akroterija i trokutastim zabatom na sredini prednje strane. Desna polovica sarkofaga nedostaje. Sarkofag je sa svih strana fino obrađen.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

34.

Smještaj: središnji dio hodnika K/G

Dimenzije: sanduk - 213 x 62 x 75 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sanduka okrenuto je prema zapadu. Sanduk stoji na jednostavno profiliranoj i istaknutoj bazi. Nedostaje gornja polovica stražnje plohe i bočnih ploha, te gornji lijevi ugao pročelja. Stražnja i lijeva ploha grubo su obrađene, a na desnoj plohi vide se počeci finije obrade.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

35.

Smještaj: istočni dio hodnika K/G

Dimenzije: sanduk - 210 x 46 x 60 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sanduka okrenuto je prema sjeveru. Ukrašeno je tabulom ansatom koju nije moguće izmjeriti jer je sanduk ukopan. Sanduk je grubo obrađen na stražnjoj

plohi. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija, a razlomljen je u četiri ulomka.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

36.

Smještaj: istočni dio hodnika K/G

Dimenzije: sanduk - ukopan, poklopac - 215 x 60 x 97 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema sjeveru. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija. Na prednjoj vodi obrađen je grubo i ima oštećenje veličine 55 x 40 cm.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

37.

Smještaj: istočni dio hodnika K/G

Dimenzije: sanduk - 194 x 58 x 92 cm, poklopac - 202 x 62 x 94 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema sjeveru. Stražnja ploha grubo je obrađena. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija. Vode poklopca grubo su obrađene, a na akroterijima se, posebno na prednjem desnom, vide počeci finije obrade. Prednja voda između dva akroterija ima oštećenje veličine 63 x 50 cm.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Kapela VII

38.

Smještaj: središnji dio kapele VII

Dimenzije: sanduk - 233 x 115 x 123 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Sanduk je pročeljem okrenut prema jugu. Stoji na istaknutoj bazi i u potpunosti je fino obrađen. Lijevoj plohi nedostaje gornja polovica. Desna ploha je od glavine sanduka odvojena crtom loma. Središnji dio dna sanduka nedostaje.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

39.

Smještaj: središnji dio kapele VII

Dimenzije: sanduk - 200 x 60 x 65, poklopac - 200 x 36 x 80 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema jugu. Prednja i bočne plohe stoje na istaknutoj bazi. Sanduk je na stražnjoj i bočnim plohamo grubo obrađen, a pri vrhu desne plohe uočavaju se počeci fine obrade. Poklopac je u

Slika 21

Sarkofag 39 (JT)

obliku krova na dvije vode s četiri akroterija i trokutastim zabatom na sredini prednje strane. Oštećenje veličine 65 x 36 cm zahvaća većinu desnog dijela prednje vode poklopca zajedno sa akroterijem. Poklopac je fino obrađen na prednjoj vodi.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

40.

Smještaj: uz južni zid kapele VII

Dimenzije: sanduk - 201 x 68 x 71 cm, poklopac - 220 x 42 x 75 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema zapadu. Prednja i bočne plohe pri dnu imaju lijepo profiliranu istaknutu bazu. Poklopac je u obliku krova na dvije vode s četiri akroterija. Oštećenje veličine 55 x 46 cm zahvaća stražnji desni ugao sanduka i dio poklopca pored akroterija iznad.

Slika 22

Sarkofazi 40, 41 i 42 (IM)

Drugo oštećenje veličine 120 x 28 cm zauzima središnji dio prednje plohe sanduka. Lijevi akroteriji su otučeni po vrhovima, a vrh poklopca u potpunosti je otklesan.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

41.

Smještaj: uz južni zid kapele VII

Dimenzije: sanduk - 212 x 64 x 89 cm, poklopac - 215 x 52 x 100 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema sjeveru. Sanduk je u cijelosti fino obrađen. Poklopac je u obliku krova na dvije vode s četiri akroterija. Oštećenje veličine 54 x 30 cm zahvaća gornji lijevi ugao sanduka i dio poklopca pored akroterija iznad. Prednja voda poklopca fino je obrađena.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

42.

Smještaj: uz južni zid kapele VII

Dimenzije: sanduk - 190 x 63 x 72 cm, poklopac - 193 x 51 x 75 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema sjeveru. Prednja i bočne plohe pri dnu imaju lijepo profiliranu istaknutu bazu. Stražnja ploha sanduka grubo je obrađena. Poklopac je u obliku krova na dvije vode s četiri akroterija. Fino je obrađen na prednjoj vodi i bočnim plohami. Vrh prednjega lijevog akroterija otučen je pri vrhu. Oštećenje veličine 50 x 35 cm zahvaća gornji dio lijeve plohe sanduka i dio poklopca iznad.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Kapela VIII

43.

Smještaj: uz istočni zid kapele VIII

Dimenzije: sanduk - 205 x 70 cm, poklopac - 217 x 46 x 72 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema zapadu. Poklopac je u obliku krova na dvije vode s četiri akroterija. Po sredini prednje vode je oštećenje veličine 50 x 26 cm. Poklopac je otraga grubo obrađen.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Slika 23
Sarkofag 43 (IM)

Kapela IV

44.

Smještaj: u apsidi kapele IV

Dimenzije: sanduk - 199 x 100 x 81 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Sanduk je grubo obrađen sa svih strana. Prednja i bočne plohe pri dnu imaju lijepo profiliranu istaknutu bazu.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

45.

Smještaj: uz zapadni zid kapele IV

Dimenzije: sanduk - 89 x 48 x 60 cm, poklopac - 94 x 28 x 64 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema istoku. Ukrašeno je nezgrapno izvedenom tabulom ansatom veličine 17 x 25 cm koju flankiraju pravokutna polja veličine 10 x 27

Slika 24
Sarkofag 45 (IM)

cm. Fino je obrađen sa svih strana, a pri dnu desne plohe i pročelja ima istaknutu bazu. Poklopac je u obliku krova na dvije vode s četiri akroterija. Sastoji se od dva ulomka, a nedostaje mu stražnji desni akroterij i središnji dio.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

46.

Smještaj: uz zapadni zid kapele IV

Dimenzije: sanduk - 210 x 67 x 75 cm, poklopac - 214 x 43 x 78 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Sarkofag je pročeljem okrenut prema istoku. Pročelje i bočne plohe pri dnu imaju lijepo profiliranu istaknutu bazu. Oštećenje veličine 28 x 50 cm zahvaća desnu plohu sanduka i poklopca. Stražnja ploha sanduka obrađena je grubo. Poklopac je u obliku krova na dvije vode s četiri akroterija. Oštećenje veličine 67 x 47 cm zahvaća središnji dio prednje vode poklopca. Vode poklopca obrađene su grubo, a ostale plohe fino.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Slika 25
Sarkofag 46 (JT)

Kapela VI

47.

Smještaj: sjeverni dio kapele VI

Dimenzije: sanduk - 222 x 83 x 116 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sanduka okrenuto je prema jugu. Na prednjoj strani sanduka je tabula ansata veličine 59 x 59 cm koju flankiraju pravokutna polja veličine 28 x 69 cm. Cijela kompozicija izvedena je jednostavno uklesanim crtama. Pročelje i bočne plohe obrađene su fino i stoje na lijepo profiliranoj istaknutoj bazi. Prednja strana sanduka otučena je pri vrhu.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Slika 26
Sarkofag 47 (IM)

48.

Smještaj: uz zapadni zid kapele VI

Dimenzije: sanduk - 219 x 101 x 111 cm, poklopac - 236 x 80 x 116 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema istoku. Na prednjoj strani sanduka je tabula ansata veličine 74 x 49 cm koju flankiraju pravokutna polja veličine 31 x 63 cm. Cijela kompozicija izvedena je jednostavno uklesanim crtama. Sanduk je oštećen na gornjem desnom uglu pri vrhu pravokutnoga polja. Pročelje i bočne plohe stoje na istaknutoj bazi. Poklopac je u obliku krova na dvije vode s četiri akroterija. Stražnje plohe sarkofaga grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Slika 27
Sarkofag 48 (JT)

49.

Smještaj: uz zapadni zid kapele VI

Dimenzije: sanduk - 200 x 71 x 81 cm, poklopac - 210 x 41 x 118 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema istoku. Nedostaje gornja polovica lijeve plohe sanduka. Poklopac je u obliku krova na dvije vode s četiri akroterija. Pročelje i bočne plohe sanduka fino su obrađene i stoje na istaknutoj bazi. Stražnje plohe sarkofaga grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Ugao između kapele VI i kapele V

50.

Smještaj: između kapele VI i kapele V

Dimenzije: sanduk - 237 x 115 x 120 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sanduka okrenuto je prema istoku. Na prednjoj strani sanduka je tabula ansata veličine 56 x 67 cm koju flankiraju pravokutna polja veličine 84 x 37 cm. Tabula je uokvirena jednostavnom »S« profilacijom, a ostatak kompozicije izveden je jednostavno uklesanim crtama. Pročelje i bočne plohe stoje na istaknutoj bazi i fino su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Slika 28

Sarkofag 50 (IM)

Kapela V

51.

Smještaj: uz sjeverni zid kapele V

Dimenzije: sanduk - 236 x 118 x 120 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sanduka okrenuto je prema jugu. Na prednjoj strani je tabula ansata veličine 81 x 74 cm koju flankiraju pravokutna polja veličine 29 x 87 cm. Kompozicija je izvedena jednostavno uklesanim crtama. Lijevi gornji ugao pročelja sanduka je oštećen. Pročelje i bočne plohe stoje na istaknutoj bazi i fino su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Slika 29

Sarkofag 51 (JT)

Area

52.

Smještaj: sjeveroistočni ugao aree

Dimenzije: sanduk - 201 x 63 x 72 cm, poklopac - 206 x 51 x 78 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema jugu. Pročelje i bočne plohe stoje na istaknutoj bazi. Poklopac je u obliku krova na dvije vode s četiri akroterija i trokutastim zabatom na sredini prednje strane. Stražnji desni i prednji lijevi akroteriji otučeni su po vrhovima. Stražnje plohe sarkofaga grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

53.

Smještaj: uz sjeverni rub apside bazilike

Dimenzije: sanduk - 215 x 81 x 121 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sanduka okrenuto je prema jugu. Pročelje i bočne plohe fino su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Slika 30

Sarkofag 53 (JT)

54.

Smještaj: središnji dio aree

Dimenzije: sanduk - 182 x 63,5 x 67 cm, poklopac - 198 x 32 x 71 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema jugu. Sanduk stoji na istaknutoj bazi i fino je obrađen na pročelju i bočnim stranama. Poklopac je u obliku krova na dvije vode s četiri akroterija i trokutastim zabatom na sredini prednje strane. Otučen je pri dnu desne polovice i otklesan po lijevom vrhu. Poklopac je fino obrađen na prednjoj vodi.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

55.

Smještaj: središnji dio aree

Dimenzije: sanduk - 205 x 90 x 94 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sanduka okrenuto je prema jugu. Sanduk stoji na istaknutoj bazi, a stražnja ploha grubo je obrađena.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

56.

Smještaj: središnji dio aree

Dimenzije: sanduk - 219 x 94 x 98 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sanduka okrenuto je prema sjeveru. Sanduk je sa svih strana grubo obrađen, a na bridovima se uočavaju počeci finije obrade. Pročelje i bočne plohe stoje na istaknutoj bazi.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

57.

Smještaj: središnji dio aree

Dimenzije: sanduk - 210 x 80 x 89,5 cm

Materijal: vapnenac

Slika 31
Sarkofag 57 (JT)

Opis: Pročelje sanduka okrenuto je prema sjeveru. Pročelje i bočne plohe stoje na istaknutoj bazi i fino su obrađene. Najveći dio stražnje plohe u potpunosti nedostaje, a lijeva bočna strana odvojena je crtom loma.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

58.

Smještaj: uz tjeme apside bazilike

Dimenzije: sanduk - 205 x 82 x 90 cm, poklopac - 210 x 50 x 100 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema sjeveru. Pročelje i bočne plohe sanduka stoje na istaknutoj bazi. Stražnji donji lijevi ugao sanduka je otučen. Poklopac je u obliku krova na dvije vode s četiri akroterija i trokutastim zabatom na sredini prednje strane. Stražnji lijevi akroterij u potpunosti je otučen. Stražnje plohe sarkofaga grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

59.

Smještaj: uz tjeme apside bazilike

Dimenzije: sanduk - 235 x 103 x 116 cm, poklopac - 244 x 65 x 126 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema sjeveru. Na prednjoj strani je tabula veličine 72 x 75 cm koju flankiraju pravokutnici veličine 31 x 67 cm. U gornjim trokutastim prostorima između ansa i tabule je akantov list iz kojega izvire četverolisne palmete. Kompozicija je izvedena jednostavno uklesanim crtama. Pročelje i bočne plohe sanduka stoje na istaknutoj bazi. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija. Između stražnjih akroterija

Slika 32
Sarkofag 59 (IM)

je oštećenje veličine 34 x 81 cm od kojega se crta loma pruža dijagonalno preko prednje vode do ruba prednjeg lijevog akroterija. Stražnja ploha sanduka i stražnja voda poklopca grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Jugoistočni prostor kompleksa

60.

Smještaj: jugoistočno od apside bazilike

Dimenzije: sanduk - 202 x 65 x 85 cm, poklopac - 213 x 52 x 88 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema jugu. Od sanduka se vidi samo lijeva strana jer je ostatak potpuno zaklonjen sarkofagom ispred njega. Tabula je uokvirena jednostavnom »S« profilacijom. Lijevo od nje je ansa ispunjena vegetabilnim ukrasima, a do nje je pravokutno polje. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija. Prednja voda je ukrašena skvamama, dok je stražnja grubo obrađena. Prednji lijevi i stražnji desni akroterij u potpunosti su otučeni. Na prednjoj vodi pored desnog akroterija je oštećenje veličine 45 x 55 cm. Od njega teče crta loma preko stražnje vode i dijeli poklopac na dva ulomka. Sarkofag je na stražnjoj plohi grubo obrađen.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Slika 33

Sarkofag 60 (JT)

61.

Smještaj: jugoistočno od apside bazilike

Dimenzije: sanduk - 220 x 75 x 78 cm, poklopac - 233 x 52 x 83 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema jugu. Pročelje sanduka je odlomljeno i na gornjim uglovima rekonstruirano

Slika 34

Sarkofag 61 (JT)

cementom. Polovica desne plohe također je rekonstruirana cementom. Sanduk stoji na istaknutoj bazi. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija. Sastoji se od dva ulomka. Stražnja i bočne plohe sarkofaga grubo su obrađene. Datacija: 4. - 6. stoljeće

62.

Smještaj: jugoistočno od apside bazilike

Dimenzije: sanduk - 207 x 70 x 80 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema zapadu. Prelomljen je u dva dijela i nedostaje najveći dio stražnje plohe. Crta loma presjekla ga je okomito otprilike na granici između prve i druge četvrtine. Pročelje i bočne plohe stoje na istaknutoj bazi i fino su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Slika 35

Sarkofag 63 (JT)

63.

Smještaj: jugoistočno od apside bazilike

Dimenzije: sanduk - 185 x 80 x 81 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema istoku. Desna strana je otučena, a pročelje i bočne plohe stoje na istaknutoj bazi i fino su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Sjeveroistočni prostor kompleksa**64.**

Smještaj: istočno od torkulara u sjevernom dijelu nekropole

Dimenzije: sanduk - 240,5 x 85 x 89,5 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sanduka okrenuto je prema sjeveru. Prednja i bočne strane sanduka fino su obrađene i stoje na istaknutoj bazi. Desna ploha je otučena.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

65.

Smještaj: istočno od torkulara u sjevernom dijelu nekropole

Dimenzije: sanduk - 205 x 68 x 72 cm, poklopac - 213 x 48 x 76 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema sjeveru. Pročelje i bočne plohe sanduka stoje na istaknutoj bazi. Sanduk pri vrhu desne bočne strane ima oštećenje veličine 50 x 25 cm. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija. Stražnja ploha sanduka i stražnja voda poklopca grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Slika 36

Sarkofag 65 (IM)

66.

Smještaj: istočno od torkulara u sjevernom dijelu nekropole

Dimenzije: sanduk - 239 x 120,5 x 111 cm, poklopac - 250,5 x 82 x 123 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema jugu. Sanduk s tabulom ansatom na prednjoj strani. Tabula veličine 82 x 78 cm uokvirena je jednostavnom »S« profilacijom. U svakoj ansi je ukras od dvije rozete koje su položene okomito jedna iznad druge, dok je prostor između njih popunjen palmetama. Gornji trokutasti prostori između ansi i tabule ispunjeni su trostrukim palmetama, dok su donji trokutasti prostori ispunjeni vegetabilnim ukrasom. Tabulu flankiraju pravokutnici veličine 43 x 86 cm. Gornja polovica desne bočne strane sanduka nedostaje. Pročelje i bočne plohe sanduka stoje na istaknutoj bazi. Poklopac je u obliku krova na dvije vode s četiri akroterija i trokutastim zabatom na sredini prednje strane. Stražnja ploha sanduka i stražnja voda poklopca grubo su obrađene.

Datacija: 4. - 6. stoljeće

Slika 37

Sarkofag 66 (IM)

67.

Smještaj: istočno od torkulara u sjevernom dijelu nekropole

Dimenzije: sanduk - 238 x 113 x 126 cm, poklopac - 251,5 x 85,5 x 137,5 cm

Materijal: vapnenac

Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema jugu. Pročelje sanduka i bočne plohe stoje na istaknutoj bazi i fino su

Slika 38
Sarkofag 67 (IM)

obrađene. Poklopac je u obliku krova na dvije vode s četiri akroterija. Grubo je obrađen sa svih strana.
Datacija: 4. - 6. stoljeće

68.

Smještaj: istočno od torkulara u sjevernom dijelu nekropole
Dimenzije: sanduk - 217 x 83 x 93,5 cm, poklopac – 221,5 x 68,5 x 95 cm

Slika 39
Sarkofag 68 (IM)

Materijal: vapnenac
Opis: Pročelje sarkofaga okrenuto je prema istoku. Pročelje sanduka i bočne plohe stoje na istaknutoj bazi. Poklopac je u obliku krova na dvije vode i četiri akroterija. Poklopac ima oštećenje pored stražnjega desnog akroterija veličine 20 x 40 cm i pri dnu lijeve plohe, a nedostaje mu i najveći dio desne plohe. Stražnja ploha sanduka i stražnja voda poklopca grubo su obrađene.
Datacija: 4. - 6. stoljeće

Literatura

- N. Cambi 1968-1969 Nenad Cambi, *Krist i njegova simbolika u likovnoj umjetnosti starokršćanskoga perioda u Dalmaciji*, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku 70-71, Split 1968-1969, 57-107.
- N. Cambi 1975 Nenad Cambi, *Antički sarkofazi iz Like*, Arheološka problematika Like, Split 1975, 75 - 83.
- N. Cambi 1994 Nenad Cambi, *Sarkofag Dobroga pastira i njegova grupa*, Split 1994.
- N. Cambi 2000 Nenad Cambi, *Les sarcophages de Manastirine - sarcophages decorees et typologie*, Salona III. Manastirine - Etablissement preromain, necropole et basilique paleochretienne, Rome - Split 2000, 227-257.
- N. Cambi 2002a Nenad Cambi, *Antika*, Zagreb 2002.
- N. Cambi 2002b Nenad Cambi, *Sarkofagi con la croce nel centro della cassa*, Akten des Symposiums Frühchristliche Sarkophage, Marburg 30.6.- 4 7.1999, Mainz 2002, 47-57.
- N. Cambi 2007 Nenad Cambi, *Bilješke o kasnoj antici na Braču*, Brački zbornik 22, Split - Supetar 2007, 87-125.

- N. Cambi 2010 Nenad Cambi, *Sarkofazi lokalne produkcije u rimskoj Dalmaciji*, Split 2010.
- N. Duval i dr. 2000 Noël Duval, Miroslav Jeremić, Emilio Marin, Branko Pender, Pascale Chevalier, Jagoda Mardešić, *L'architecture du complexe chrétien*, Salona III. Manastirine - Etablissement preromain, necropole et basilique paleochrétienne, Rome - Split 2000, 283 - 618.
- I. Fisković 1981 Igor Fisković, *Ranokršćanski sarkofazi s otoka Brača*, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku 75, Split 1981, 105-133.
- I. Fisković 1996 Igor Fisković, *Solinski tip ranokršćanskih sarkofaga*, Arheološki radovi i rasprave 12, Zagreb 1996, 117-139.
- E. Marin 1994 Emilio Marin, *Civitas splendida Salona*, Salona christiana, Split 1994, 9-105.
- E. Marin 2000 Emilio Marin, *Manastirine-arhitektonski sklop*, Salona III. Manastirine - Etablissement preromain, necropole et basilique paleochrétienne, Rome - Split 2000, 657-664.
- E. Marin i dr. 2010 Emilio Marin, Nancy Gauthier, Françoise Prévot, *Inscriptions de Salone chrétienne, IVe-VIIIe siècles*, Salona IV, Rome - Split 2010.

Sažetak

Ivan Matijević

Anepigraphic sarcophagi *in situ* in the basilica at Manastirine

Key words: Manastirine, basilica, naos, chapel, sarcophagus, cover, lime stone, local production, tabula ansata, cross, marble

The paper deals only with typology of anepigraphic sarcophagi presently *in situ* at the Manastirine cemetery complex in Salona. Given the complexity of the site, the long history of its researches, abundant literature and, first of all, the fact that over the decades some of the sarcophagi have been moved from their initial spot, some of them even lost, it is possible that a few anepigraphic sarcophagi have been omitted. Some sarcophagi are intentionally omitted in this paper because it is not certain whether they are anepigraphic.

Determining the time when most part of the sarcophagi listed here were created is very complex, and this for the following reasons. The site stratigraphy was very much disturbed already in the Classic period, by the very burials, but also because of numerous grave modifications, destructions and desecration, lately also land farming, searching for stone as building material, as well as in the first archaeological excavations where mutual relations between the archaeological strata were not paid much attention to. Actually, it is difficult to find a firm point in the entire complex chronology, the issue being a bit helped only by a few inscription that can be dated with certainty. Anepigraphic sarcophagi bearing no decoration and those with tabula ansata can be dated by analysing their relations with other dated sarcophagi found in the vicinities or in the same context. Furthermore, anepigraphic sarcophagi can be dated also by analysing their relations with the architecture within which they are situated. This approach, however, has been abandoned because that would make this paper significantly exceed its scheduled volume, and it is questiona-

ble whether the targeted result would be achieved. Therefore, I was to place the time frame of most of the anepigraphic sarcophagi within the determinants offered by their typology, that has inevitably resulted in a wide time span for most of the sarcophagi.

This paper deals with 68 anepigraphic sarcophagi, divided into four different groups, in line with their shape and decoration. The first and largest group is made of 54 sarcophagi with no decoration on their trunks and covers, if preserved. Their existence should be placed in the wide time span between the 4th and the early 7th ct. The second group is made of 10 sarcophagi, the front side of which contains the classical three-part division with the *tabula ansata*. This is the type most frequent in Salona, and a typical product of its stone dressing workshops, wherefore it is referred to as the »Salonitan« type.

Particular sarcophagi of these two groups were not completely finished when placed in the necropolis, as some of them clearly show beginnings of stone dressing with finer tools. Ornaments on some sarcophagi with *tabula ansata* were not fully completed either. There are also sarcophagi with the tops of their covers being evenly cut. This was done intentionally because they obviously caused problems to modifications in the basilica or to placing of other sarcophagi. Particular sarcophagi are characterised by marked unevenness in their production - they have their *tabula ansata* asymmetrically cut or massive covers with mutually asymmetric acroteria.

In the third group are three sarcophagi with the sign of the cross cut at the front side of the trunk and dated to the 6th ct. Dating of the sarcophagus from the K/G corridor is further supported by its archaeological context, whereas the sarcophagus under the *schola cantorum* most probably belongs to the very beginning of the same century. The fourth group is made of one sarcophagus only, with strigilis and made of the marble of Carrara in Roman workshops in the later half of the 4th ct.

All the sarcophagi, except for the one in the naos of the basilica, had the same type of cover, with two sides and four acroteria, some of them also being added a triangular gable in the middle. Only two sarcophagi have decorative bands.